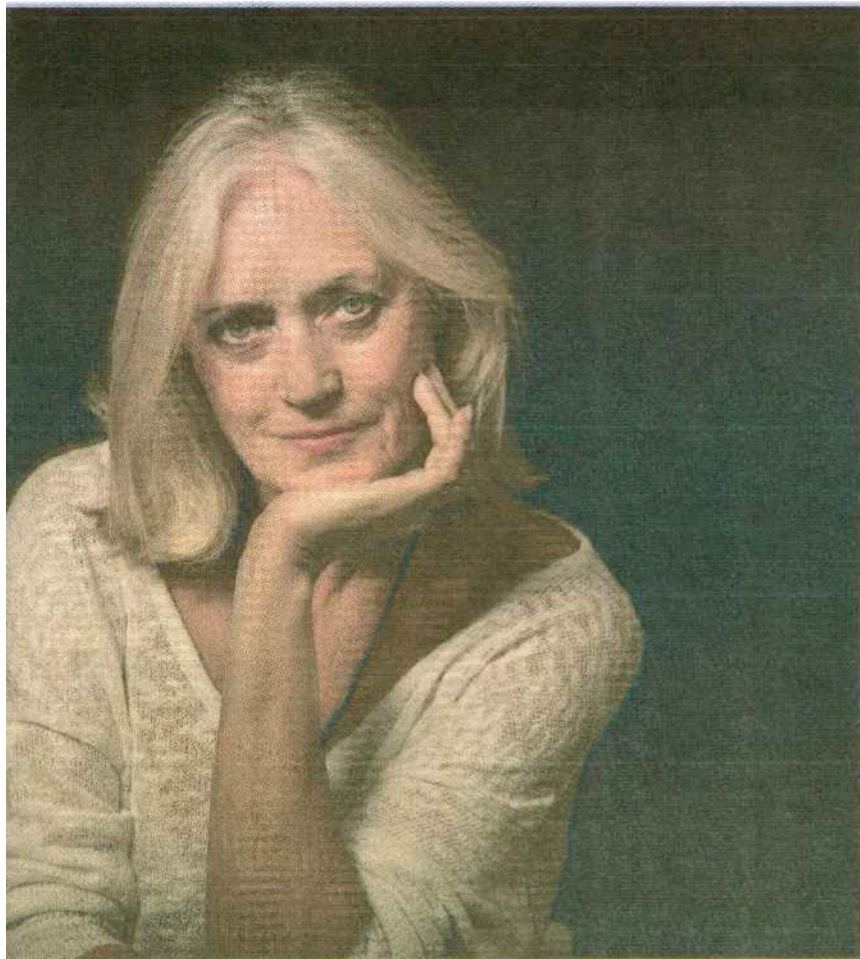

עדשת מגע

שנים רבות אחרי שזנח את המצלמה לטובת ההייטק, שב הצלם דן חיימוביץ' לרחובות כדי לתעד את החיים של דיירי מאהל ארלוזורוב בתל אביב, ואף זכה על כך בפרס בתערוכת "עדות מקומית" 2014 • כעת הוא מספר מדוע המחאה החברתית דווקא הצליחה, וכיצד הוא מצליח להעניק למצולמיו תקווה במקום שבו שירותי הרווחה נכשלים

תמר דרסלר

"לא היה שורד לולא המחאה החברתית". מאהל ארלוזורוב צילום: יוסי אלוני

א לו שנוסעים בדרך נמיר בתל אביב או ממתנינים לאוטובוסים כרחוב ארלוזורוב כבר התרגלו למראה גדרות הפח המקיפות את גן וולובלסקי, מול תחנת רכבת ארלוזורוב, ולמראה האוהלים והמבנים הניצבים ביניהן. במרכז תל אביב, מרחק דקה הליכה ממגדלי עזריאלי, מתגוררים זה שנים עשרות מחוסרי בית, חלקם אקדמאים ואחרים עברו במשרות נחשקות עד שמשוהו בלתי צפוי ערער את עולמם: תאונה, פיטורים, נכות. אף על פי שלרוב הבאים וההולכים ברחובות הסמוכים הדיירים במתחם הם שקופים, הצלם דן חיימוביץ' ניסה להביא אותם למרכז הבמה, אל מול הצופה, ללא פילטרים, כבני אדם עם פנים ושם, בדיוק כמוהו. בתערוכת "עדות מקומית" 2014, שמוצגת ב"מ"מ אלון ז'ו השנה ה-11 במוזיאון ארץ ישראל ברמת אביב, זכה חיימוביץ' לאחרונה במקום הראשון בקטגוריית "סיפור מצולם" על יצירותיו. בפתח החגיגות שנערכה לפני כשבועיים היה לחיימוביץ' ברור שאורחי הכבוד שלו יהיו דרי המאהל המצולמים בסדרה. "הם התרגשו מאוד מהמעמד", הוא מספר.

מאהל ארלוזורוב הוקם לפני כ-3.5 שנים, בשלהי המחאה החברתית, בגן וולובלסקי, מול תחנת רכבת מרכז שעל דרך נמיר, על ידי מחוסרי דיור מתל אביב וערים אחרות. עם הזמן נוספו למאהל עשרות אנשים, וכיום מתגוררים בו מעל 70 אנשים,

ובהם זוגות, משפחות ועוד. חלק מדרי המאהל מנסים ככל כוחם לקיים אורח חיים נורמטיבי ככל הניתן, הכו"ל יציאה לעבודה וחיים קהילתיים. במאהל מתגוררים גם חסרי בית הסורבלים מהתמכרות לסמים, שחלקם נש"לחו אליו על ידי עובדים סוציאליים בשירותי הרווחה ששמעו על "המקום בתל אביב שבו עוזרים לחסרי בית". אף עמותה אינה מסייעת למאהל, רק קבוצת פעילים עצמאיים המשתפים פעולה עם דרי המקום.

מלבד הקשיים של החיים בשטח פתוח מתמודדים הדיירים עם בעיות באספקת חשמל, פגעי מזג אוויר ועוד. לפני כשלושה חודשים הודיעה העירייה לדרי המאהל מחוסרי הדיור על הכוונה לפנות את רוב יושבי המאהל אל שטח תחום וצפוף מאוד בשוליים הצפון-מערביים של הגן. לטענת העירייה, הצמצום נדרש בעקבות התרחבות העבודות להקמת תחנת הרכבת הקלה במקום. דיירי המאהל עתרו נגד ההחלטה וזכו לדחייה.

חברות לצד ריבים

חיימוביץ', בשנות ה-50 לחייו, שחי במרכז תל אביב עם בת זוגו ושלושת ילדיהם, הוא בוגר מכללת הדסה לציור. אחרי סיום הלימודים עבד בעיקר בציור חדשות, וברווחה שלו נכללת גם עבודה כצלם המערכת של עיתון "העיר" בשנות ה-90, שהיו שנות השיא של העיתון המיתולוגי. לפני כ-14 שנים עזב חיימוביץ' את התחום ועבר לעבוד בתחום ההייטק. רק המחאה

החברתית שפרצה ב-2011 החזירה אותו לרחוב, חמוש במצלמה. מאז נראה שאין הפגנה או נושא חברתי בישראל שהמצלמה של חיימוביץ' מפספסת. מתי התחלת לצלם במאהל?

"הגעתי למאהל כמה פעמים במהלך השנים שאחרי המחאה. הייתה תחושה שהמאהל קצת מנותק ומנורה מפעילי המחאה. עברתי שם כמה פעמים כדי לשאול במה ניתן לעזור, הבאתי ארוחות בוקר, אבל רק לפני שנה וחצי כשפעילים כמו איליאן מרשק ואחרים החלו לסייע לדרי המאהל ולכנות להם מבנים למגורים, שירותים, מקלחות, גינות לגידול מזון – רק אז ממש התחברתי לקבוצה בקצה הצפוני של הגן. מהרגע הראשון התחלתי לצלם, אני מציג את עצמי תמיד כצלם, כמי שמתעד. דווקא הסדרה של הדיוקנאות שזכתה בפרס נעשתה בשלב הרבה יותר מאוחר של ההיכרות עם האנשים שם".

איך המצולמים שלך מגיבים לציור לוח החושף אותם במצבם, ברחוב? "אני מקפיד לצלם רק את אלו שמסכימים ומודעים לכך. כל הדיוקנאות צולמו בהסכמה ותוך השתתפות פעילה. צילמתי אותם באופן שניתק אותם

מחיי היומיום במאהל, אבל כל הצילום מים נעשו פיזית במאהל על רקע שחור שמצאתי באקראי, ללא הכנה מוקדמת, תאורת סטודיו או איפור. ניתוק בתוך הסביבה האישית. אין התייחסות למצב שלהם כחסרי דיור. הבחירה שלי תמיד היא לא לצלם אנשים במצבים שבהם הם עלולים להיות מובכים, גם אם זה אומר לשלם מחיר ולוותר על צילום. אני מאמין שגם בסיטואציות קשות או מורכבות אפשר לבחור בדרך כים שונות לצלם".

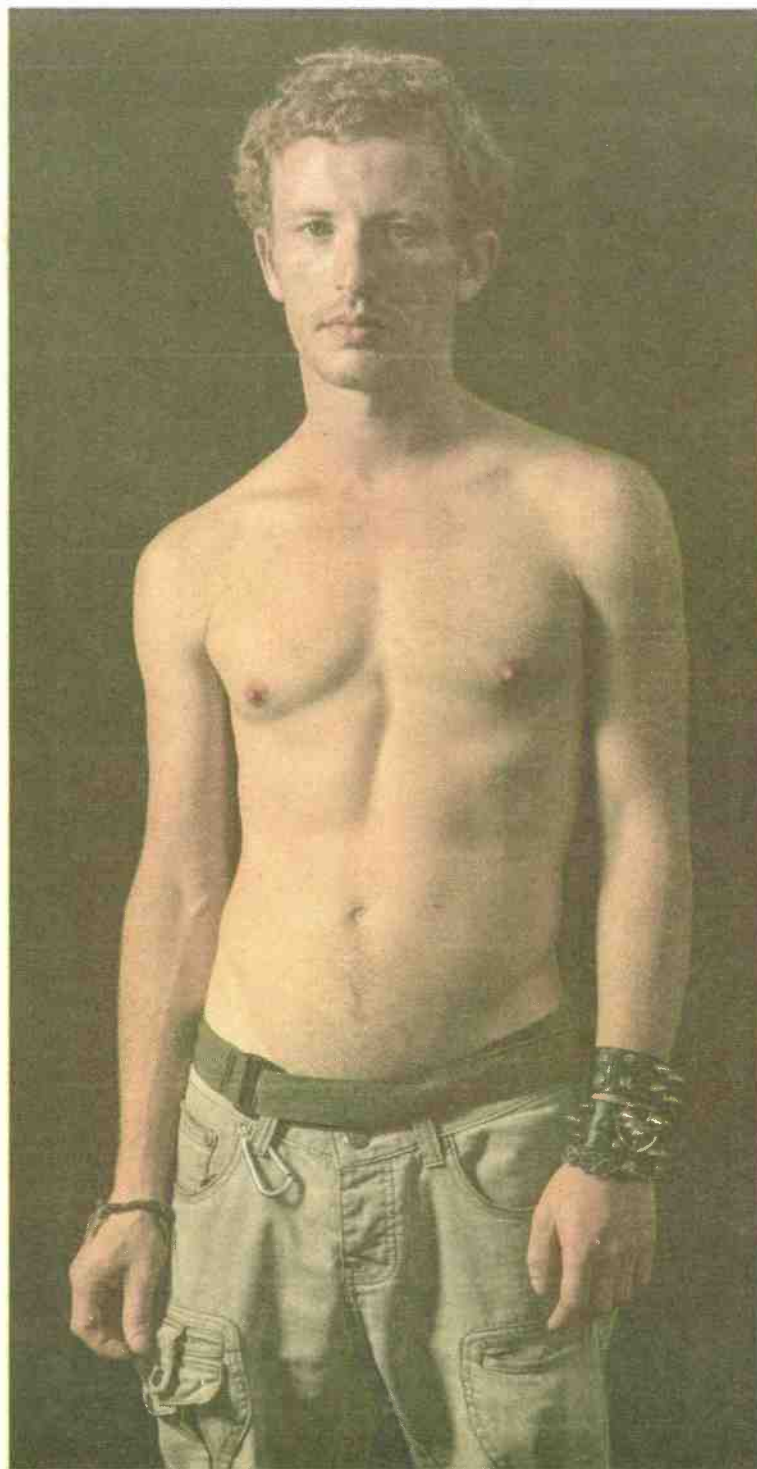
אתה חושב שבאמצעות הצילום אתה מסייע לדרי המאהל?

"לצילום יש היכולות שלו, אבל אני מסייע לא כרוח דרכו, אני מהווה מעין עובד סוציאלי, און קשבת, בשנה וחצי האחרונות. בעיניי זו עבודה סוציאלית לכל דבר, לנסות ולפתור את הבעיות הספציפיות שלהם מול משרד הרווחה, הביטוח הלאומי או כל גורם אחר. זו העבודה הכי חשובה בעיניי, וזו עבודה שעובדים סוציאליים לא עושים. הם מגיעים למאהל לבקש קורים ספורדיים, אין קשר אישי, אין טיפול מתמשך. אני לא מאשים אותם, אבל לאנשים האלו חשוב לדעת שיש מישהו שאפשר לסמוך עליו. מישהו

אני כמו עובד סוציאלי, און קשבת, מנסה לפתור את הבעיות הספציפיות של תושבי המאהל מול הביטוח הלאומי או גורמים אחרים. זו העבודה הכי חשובה בעיניי, זו עבודה שעובדים סוציאליים לא עושים. הם מגיעים למאהל לביקורים ספורדיים, אין קשר אישי. אני לא מאשים אותם, אבל לאנשים האלו חשוב לדעת שיש מישהו שאכפת לו"

▲ "צולמו באופן שניתק אותם מחיי היומיום במאהל" דיירי מאהל ארלחזרוב, מתוך "עדות מקומית" 2014 צילומים: דן חיימוביץ

▲ "לעולם לא אצלם אנשים במצב שעלול להביך אותם" חיימוביץ צילום: תמר דרסלר

הם תוצאה עקיפה של המחאה. לולא המחאה של 2011 אין סיכוי שמאהל כמו מאהל ארלחזרוב היה שורר או שהאנשים בו והפעילים המסייעים להם היו מעזים לקום נגד החלטות של עיריית תל אביב לפנות אותם, לעתור לבית המשפט וגם להשיג דחייה בפני נוי ושיתוף פעולה מצד העירייה. "היום כשקורה משהו, פעילי מחאה מעלים סטטוס, משתפים, משהו מתחיל לזוז, עמותות וארגונים מתחברים. לפני המחאה לא היו אנרגיות כאלו. לא הפסדנו את המלחמה, אנחנו בדרך לנצח אותה".

מעיריית תל אביב יפו נמסר בתגובה: "העירייה אישרה את הצבתם של האוהלים בגן לפני כשנתיים וחצי לצורך פעילות מחאה ומאריכה את תוקף ההיתר הזמני מעת לעת. לאורך השנים עשתה העירייה כל שביכולתה תה לסייע: קיימה קשר רציף עם יושבי המאהל, שיפצה את השירותים הקבורים בגן, הציבה מתקני שירותים כיי מיים וברזיות, תגברה את התאורה, דאגה לפינוי אשפה ולהצבת שולחנות והצללה. לכל השוהים הוצע סיוע סוציאלי ותיווך מול משרדי הממשלה והרשות המקומית להם שייכים. חשוב לציין כי העירייה ערה למצוקת הדיור של שוהי המאהל, אך אין בסמכותה או ביכולתה לסייע במציאת שיי כון קבע, הסמכות מצויה בידי משרד השיכון בלבד."

"בימים אלו העירייה העמידה לרשות יושבי הגן סיוע בהעתקת ציודם לשטח המתחם החדש, לרבות מנוף שנועד להעתיק כיפות גיאודזיות שהוקמו במקום, ואף סיפקה אוהלים חדשים לנזוקים לכך. התכנסות המאהל לשטח המתחם החדש נעשתה בשיתוף פעולה מלא ובאמצעות הסיוע העירוני. בנוסף, כבר השבוע יגיעו למאהל עובדי רווחה שייסייעו לשוהים בו בהגשת מיצוי זכויותיהם על פי הדין".

תערוכת "עדות מקומית" תוצג עד 24.1.2015 במוזיאון ארץ ישראל ברמת אביב

תחילת המחאה תפסה אותי בחופשה בברלין. מיד עם הנחיתה בארץ הגעתי למאהל עם מצלמה. לא ידעתי מה אני עושה, המחאה שאבה אותי פנימה באופן טוטאלי, אני לא איש של דיבורים, אבל אני יודע לצלם, צילמתי הכל בכל מקום. זה כמו לפגוש שוב את האהובה הראשונה מהתיכון ולהתאהב בה שוב. היום אני מגדיר את עצמי צלם חברתי"

לא איש של דיבורים, אבל אני יודע לצלם, צילמתי הכל בכל מקום, לא רק במאהלים במרכז תל אביב. זה כמו לפגוש שוב את האהובה הראשונה מהתיכון ולהתאהב בה שוב. גם כשנגמר שלב המחאה באוהלים, המשכתי להיות פעיל, מגיע, מצלם ומעלה לרשת. ציימתי במאהל בשכונת התקווה, בהפגנה שבה משה סילמן שרף עצמו למוות, בכל מקום, והתחלתי לקבל פירבקים חיוביים מאוד. בתוך כשנה חזרתי לכורשר הצילומי של פעם וידעתי שזה מה שאני רוצה לעשות. היום אני מגדיר את עצמי צלם חברתי."

אתה מתפרנס מזה?
 "לא, אני מתפרנס מצילום מסחרי היום. אני מצלם עבור כמעט כל מי שמיבקש. כצלם אין כמעט נושא שלא מעניין אותי. הצילום החברתי לא מכניס לי כסף. עבורי זו שליחות, ולא כקלישאה".

אתה מרגיש שהמחאה שינתה משהו בישראל?
 "בוודאי. שינוי גדול שאת רובו אני חנו עדיין לא רואים. המחאה שינתה את השיח הציבורי, איחדה בין קבוצות אנשים בעלי רצון וצורך לשנות, יצרה קבוצות עבודה, קואופרטיבים קמו. ערוצי תקשורת חברתיים רבים

שאכפת לך".

בדרך כלל חסרי בית נתפסים כצייבור כאנשים בודדים, קשים. איך המצב באמת במאהל?

"במאהל יש קהילה, וכמו בכל קהילה יש בה גם מתחים וריבים, אבל גם המון נתינה וחברות, המון דאגה הרדית כנה איש לרעהו. חלק מהאנשים באים והולכים, יש כאלו שצילמתי והיום כבר אינם שם, עברו למקום אחר. הרוב קבוע, ומדי פעם מצטרפים אנשים חדשים ששמעו על המקום כמקום בטוח יחסית לדרי רחוב. לפני כמה חודשים התארגנו הדיירים לתביעה נגד עיריית תל אביב על הרעת תנאי המגורים. כרגע יש הסכם עם העירייה שקובע על ידי בית הדין, והיא עומדת בו."

"בדרך לנצח את המלחמה"

המחאה החברתית של 2011 הצליחה, כאמור, לשלוף את חיימוביץ מהנחות המשרדית בחזרה לסמטאות. "תחילת המחאה תפסה אותי בחופשה בברלין", הוא מספר. "מיד עם הנחיתה בארץ הגעתי למאהל עם מצלמה. לא ידעתי מה אני עושה, המחאה שאבה אותי פנימה באופן טוטאלי, אני